

kundig kleeft, neer op de algemeen erkende en bekende waarheid, dat men de hoeveelheid ferment niet recht evenredig mag stellen aan de hoeveelheid door het ferment ontlede stof, maar dat voor de berekening daarvan een bepaalde logaritmische formule noodzakelijk is. Op deze waarheid heb ik in mijn proefschrift uitdrukkelijk en herhaaldelijk gewezen (bldz. 37, bldz. 56) en ik heb er aan toegevoegd, dat ik opzettelijk de berekening der hoeveelheden ferment wenschte na te laten. Immers, zoo lang de functie der katalase onbekend is, meen ik bij dit oriënteerende klinische onderzoek met het verzamelen van feitelijke gegevens, zonder vooropgezette, theoretische richtlijnen, den meest juisten weg te hebben gekozen. Ik veroorloof mij ter staving van mijn gezegde slechts een paar plaatsen uit dit proefschrift aan te halen. Bldz. 37: „Voor de reactiesnelheid, die men evenredig mag stellen aan de hoeveelheid ferment geldt dus een logaritmische functie. Men maakt daarom een fout, indien men de hoeveelheid enzym recht evenredig zou stellen aan de hoeveelheid omgezette stof per tijdseenheid”. Verder bldz. 56: „Nogmaals worde herhaald, dat de aldus berekende getallen geen aanwijzing zijn voor de hoeveelheid aanwezig ferment”. En op bldz. 70: „Reeds eerder werd erop gewezen, dat bij de gevolgde wijze van berekening slechts onderling vergelijkbare, relatieve waarden worden gevonden, uitgedrukt in grammen ontlede H_2O_2 . Men vermeldt dus geen getallen, die op de hoeveelheden ferment betrekking hebben. Voor de berekening dezer laatste is noodig de meting der reactie-snelheden in het verloop der proef”. Dat de waarden, die de hoeveelheden ontlede H_2O_2 uitdrukken, zoowel in het geval der pernicieuse anaemie als in alle andere gevallen, noodzakelijkerwijze moeten verschillen van de fermenthoeveelheden, die daarvan een logaritmische functie zijn, spreekt zóó van zelf, dat het mij onbegrijpelijk schijnt, waarom dit door den heer VISSER nog eens in den breede wordt betoogd.

Hiermede meen ik duidelijk te hebben aangetoond, dat ik de fout, die dr. VISSER op het oog had, niet heb gemaakt. De zinsnede: „uit de onlangs verschenen dissertatie van G. J. VAN THIENEN blijkt, dat dit foutieve begrip ook in de klinische scheikunde ingang heeft gevonden”, is dan ook niet volmaakt juist.

Zwolle, 28 Juli 1918.

G. J. VAN THIENEN.

DE SPAANSCH E GRIEP.

Aanleiding tot mijn mededeeling in het *Tijdschrift* van 20 Juli over een zestal door mij waargenomen gevallen van Essen uit hierheen ingevoerde Spaansche griep was het mij opgevallen contrast tusschen de tot dusverre uit het buitenland bekend geworden beschrijvingen van het lichte verloop, en de door mij zelf bij deze patiënten waargenomen verschijnselen. Sindsdien heb ik nog eenige met dezelfde ziekte uit Essen teruggekeerde arbeiders kunnen waarnemen, die allen hetzelfde ziektebeeld vertoonen: min of meer ernstig gestoord algemeen welzijn, met op den voorgrond tredende longverschijnselen. Dat deze longverschijnselen op hun reis naar hier zouden ontstaan zijn, is mogelijk, maar geloof ik niet: de patiënten deelen allen mede, van het begin af dezelfde verschijnselen gehad te hebben; ook voelde geen dezer zieken na de thuisreis zich verergerd, wat toch waarschijnlijk het geval zou geweest zijn, indien bij een gewone influenza een longverwikkeling was opgetreden, en ten slotte beschrijven de teruggekeerden de epidemie te Essen niet als onschuldig, maar maken zij gewag van veel sterfgevallen.

Ook tot nu toe heeft zich in de omgeving dezer patiënten, waarvan nog eenige aan de longontsteking ziek liggen, geen enkel besmettingsgeval voorgedaan. Wel doen zich nu ook te Almelo sinds een tiental dagen, klaarblijkelijk onafhankelijk van de gevallen uit Essen afkomstig, vele gevallen van Spaansche griep voor, die hetzelfde acute en lichte verloop hebben, als nu uit vele andere plaatsen gemeld wordt. Ik zag een 80-tal gevallen, en bij een zeker aantal hiervan was het duidelijk, hoe de ziekte in een gezin gebracht werd, en daarna op andere leden overging. Bij geen traden longverwikkelingen op; wel moeten de meesten hoesten. Van vier werd het sputum in

het Centraal Laboratorium onderzocht: in geen werden influenza-bacillen aangetroffen; in twee streptococci en pneumococci, in een alleen streptococci, in het vierde alleen pneumococci.

Het klinische beeld van de „Nederlandsche Spaansche griep” verschilt beslist van de ingevoerde. Toch worden beide, de eene hier te lande, de andere in Duitschland, als Spaansche griep betiteld, en zijn waarschijnlijk aetiologisch ook wel eenzelfde ziekte. Misschien is ginds het virus door gunstiger voedingsbodems virulenter geworden. Naar ik nog vernam, zijn in andere plaatsen in Twenthe de laatste weken ook velen uit Essen teruggekeerd met ernstigen vorm van Spaansche ziekte, en zouden verscheidenen daarvan aan longverwickelingen overleden zijn. Moge dan verder onze Spaansche griep haar Nederlandsch karakter bewaren.

Almelo, Juli 1918.

H. J. KLOOSTERMAN.

BRIEFWISSELING.

TIJDELIJK ADRES DER REDACTIE.

Gedurende de maand Augustus neemt dr. H. PINKHOF alhier, tijdens de zomervacantie der beide beheerende redacteuren, de redactie van het *Tijdschrift* waar. Het adres der redactie is dus tijdelijk ten zijnen huize **Plantage Franschelaan 11c** te Amsterdam. Het verdient aanbeveling, om vertraging te voorkomen, vooral op het adres van aangeteekende stukken in de genoemde dr. PINKHOF's naam te vermelden, met bijvoeging: bijkantoor Prins Hendrikkade.

Redactie.

BERICHTEN.

BUITENLAND.

ERLANGEN. — **Schenkingen voor wetenschappelijke doeleinden.** Aan de universiteit Erlangen is door de geneeskundig-technische fabriek REINIGER, GEBBERT en SCHALL een bedrag van 400000 mark geschonken voor een instituut voor onderzoekingen op het gebied der Röntgen-stralen, en door den kunsthedelaar M. BRUNNER te Nürnberg 280000 mark, om uit de renten daarvan belangrijke werken op het gebied der bestrijding van de tuberculose, den kanker en de geslachtsziekten te bekronen. Het proefstation voor kunstledematen, dat door prof. SAUERBRUCH te München is opgericht, heeft 50000 mark gekregen van het echtpaar KRUPP v. BOHLEN und HALBACH. Wie van de „steinreiche Holländer” volgt?

FRANKFORT a. M. — **Toename van het carcinoom in oorlogstijd?** Dr. AMBERGER heeft in zijn kliniek den indruk gekregen, dat er tegenwoordig meer carcinoom, in het bijzonder van de mamma voorkomt, dan in vreedestijd. Dit zou niet overeenkomen met de gangbare meening, dat te ruim vleeschgebruik tot de oorzaken van het toenemend aantal carcinomen behoort. Als hier — bij het kleine aantal waarnemingen — niet het toeval in het spel is, is misschien het vroeg worden, dat men in dezen tijd bij vele lieden waarneemt, de aanleiding, dat het carcinoom, bij voorkeur een ziekte van het verouderend lichaam, zich meer vertoont (*Allg. med. Zentrals.*).

MAAGDENBURG. — **Nieuwe academie voor practische geneeskunde.** Na den oorlog zal ook Maagdenburg zijn practische academie krijgen, aangesloten bij de bestaande groote ziekenhuizen (*Berl. klin. Wochenschr.*).

BERLIJN. — **Ziekenhuis-statistiek.** Het aantal algemeene ziekeninrichtingen in Pruisen is tijdens den oorlog afgenomen; natuurlijk zonder de militaire ziekenhuizen mede te tellen. In 1913 waren er 2344, in 1915 nog 2175. Het aantal burgerpatiënten is, zeer begrijpelijk, ook afgenomen; in 1914 144325, in 1915 1168798. Per